ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

BÀI TẬP THỰC HÀNH

DƯƠNG VĂN CHIẾN

SỬ DỤNG AI CÓ TRÁCH NHIỆM TRONG HỌC TẬP VÀ NGHIÊN CỨU

1. Chính sách của Đại học Quốc gia Hà Nội về việc sử dụng AI trong học tập và nghiên cứu

1.1. Tổng quan

Đại học Quốc gia Hà Nội (ĐHQGHN) là một trong những cơ sở giáo dục đại học hàng đầu Việt Nam, đang tiên phong trong việc đưa công nghệ số và trí tuệ nhân tạo vào giảng dạy. Theo thông báo chính thức, ĐHQGHN đã chủ động xây dựng học phần "Nhập môn công nghệ số và ứng dụng trí tuệ nhân tạo" bắt buộc, triển khai từ năm học 2025–2026 dưới hình thức đào tạo trực tuyến toàn phần cho toàn bộ sinh viên chính quy.

1.2. Nội dung chính sách

Chính sách của ĐHQGHN về sử dụng AI trong học tập và nghiên cứu bao gồm các nội dung chủ yếu sau:

- **Khuyến khích sử dụng AI như công cụ hỗ trợ:** Sinh viên được phép dùng AI để tìm kiếm thông tin, gợi ý cấu trúc, kiểm tra ngữ pháp, dịch thuật – nhưng AI không thay thế tư duy và sáng tạo của người học.
- **Bắt buộc khai báo minh bạch:** Mọi bài nộp có sử dụng AI phải ghi chú rõ tên công cụ, mục đích và phần nội dung được AI hỗ trợ. Không khai báo bị coi là vi phạm liêm chính học thuật.
- **Cấm nộp toàn bộ nội dung do AI tạo ra:** Nghiêm cấm sử dụng AI viết toàn bộ bài luận, báo cáo rồi nộp như sản phẩm trí tuệ của bản thân mà không có phân tích, chỉnh sửa thực sự.

- **Bảo mật dữ liệu cá nhân:** Sinh viên không được nhập thông tin cá nhân nhạy cảm, dữ liệu nghiên cứu bảo mật hay thông tin nội bộ của nhà trường vào các hệ thống AI công khai.

- **Tích hợp AI vào chương trình đào tạo:** Từ năm học 2025–2026, toàn bộ sinh viên năm nhất học trực tuyến học phần nền tảng về công nghệ số và ứng dụng trí tuệ nhân tạo
  nhằm chuẩn hóa năng lực số, đáp ứng yêu cầu hội nhập và dẫn dắt chuyển đổi số.

1.3. Nguồn tham khảo

Cổng thông tin ĐHQGHN: https://vnu.edu.vn – mục Tin tức – "ĐHQGHN đưa học phần công nghệ số và trí tuệ nhân tạo vào giảng dạy từ năm nhất" (2024).

2. Nhiệm vụ học tập thực hiện với sự hỗ trợ của AI

2.1. Nhiệm vụ được chọn

Nhiệm vụ: Chuẩn bị thuyết trình học thuật với chủ đề **"Ứng dụng AI và dữ liệu lớn trong quản lý đô thị thông minh – Kinh nghiệm quốc tế và bài học cho Việt Nam"** (thời lượng 15 phút, thực hiện cá nhân).

2.2. Các prompt đã sử dụng

Prompt 1 – Gợi ý dàn ý thuyết trình:

> *"Hãy gợi ý dàn ý chi tiết cho bài thuyết trình học thuật (15 phút) về chủ đề: Ứng dụng AI và dữ liệu lớn trong quản lý đô thị thông minh. Bao gồm mở đầu thu hút, các luận điểm chính có dẫn chứng thực tiễn từ các thành phố trên thế giới, và kết luận có tính gợi mở cho Việt Nam."*

Prompt 2 – Tìm kiếm số liệu và ví dụ thực tiễn:

> *"Cung cấp các số liệu và ví dụ cụ thể từ năm 2022 đến nay về việc các thành phố Singapore, Seoul, Barcelona đã sử dụng AI và dữ liệu lớn để cải thiện giao thông, môi trường và dịch vụ công như thế nào."*

Prompt 3 – Gợi ý câu hỏi tương tác cho khán giả:

> *"Đề xuất 3 câu hỏi tương tác phù hợp để đặt cho khán giả trong bài thuyết trình về AI và đô thị thông minh, nhằm kích thích tư duy phê phán và tăng tính tham gia."*

2.3. Đầu ra của AI (tóm tắt)

AI đề xuất dàn ý gồm:

- Mở bài: Đặt câu hỏi – "Điều gì xảy ra khi một thành phố có thể dự đoán tắc đường trước 30 phút?"
- Thân bài: (1) AI trong giao thông thông minh – ví dụ Singapore; (2) AI trong quản lý năng lượng và môi trường – ví dụ Seoul; (3) AI trong dịch vụ công và an ninh – ví dụ Barcelona.

- Số liệu: Theo McKinsey (2023), các thành phố ứng dụng AI trong quản lý đô thị có thể giảm 15–20% chi phí vận hành và 10–15% lượng khí thải đô thị.
- Kết luận: Bài học cho Việt Nam – cần đầu tư hạ tầng dữ liệu, đào tạo nhân lực và xây dựng khung pháp lý cho đô thị thông minh.

2.4. Tiêu chí đánh giá đầu ra AI

- **Đúng trọng tâm đề bài:** Dàn ý bám sát chủ đề, phù hợp với ngành Quản trị đô thị thông minh bền vững.
- **Văn phong học thuật:** Cấu trúc luận điểm rõ ràng, có dẫn chứng thực tiễn.
- **Giàu thông tin:** Cung cấp số liệu và ví dụ cụ thể có thể kiểm chứng.
- **Hạn chế:** Số liệu từ AI cần được tra cứu lại – sau khi kiểm tra, số liệu McKinsey được xác nhận, nhưng một số ví dụ về Barcelona cần bổ sung từ nguồn gốc.

2.5. Cách đánh giá, chỉnh sửa và tích hợp đầu ra AI

1. **Kiểm chứng số liệu:** Tra cứu lại báo cáo gốc của McKinsey, ITO và các tổ chức quốc tế để xác nhận tính chính xác.
2. **Cá nhân hóa nội dung:** Bổ sung thực tiễn Việt Nam: dự án đô thị thông minh tại Hà Nội, TP. Hồ Chí Minh và Đà Nẵng.
3. **Điều chỉnh giọng văn:** Viết lại theo phong cách trình bày cá nhân, tránh dùng nguyên văn đầu ra của AI.
4. **Bổ sung góc nhìn phê phán:** AI chưa đề cập đến rủi ro quyền riêng tư dữ liệu công dân và bất bình đẳng số trong đô thị – bổ sung thêm hai luận điểm này vào phần thân bài.

2.6. Trích dẫn sử dụng AI minh bạch

> *Bài thuyết trình này được chuẩn bị với sự hỗ trợ của ChatGPT (OpenAI, GPT-4o, tháng 11/2024) trong các bước: gợi ý dàn ý ban đầu, tìm kiếm số liệu tham khảo và đề xuất câu hỏi tương tác. Toàn bộ nội dung đã được người viết kiểm chứng, chỉnh sửa và phát triển thêm dựa trên nghiên cứu độc lập.*

3. Phân tích các vấn đề đạo đức trong sử dụng AI học thuật

3.1. Ranh giới giữa hỗ trợ hợp lý và gian lận học thuật

- **Hỗ trợ hợp lý (được khuyến khích):** Dùng AI để gợi ý ý tưởng, kiểm tra ngữ pháp, tóm tắt tài liệu, giải thích khái niệm khó.

- **Gian lận học thuật (nghiêm cấm):** Để AI viết toàn bộ bài nộp và trình bày như sản phẩm của bản thân mà không khai báo – vi phạm liêm chính học thuật nghiêm trọng.
- **Vùng xám:** Dùng AI viết một phần rồi chỉnh sửa nhẹ – ranh giới phụ thuộc mức độ đóng góp trí tuệ thực sự và quy định cụ thể của từng môn.

3.2. Quyền sở hữu trí tuệ và minh bạch

- **Nguồn gốc dữ liệu AI:** AI được huấn luyện trên dữ liệu của người khác, đặt ra câu hỏi về quyền tác giả khi đầu ra AI được tích hợp vào sản phẩm học thuật.
- **Trách nhiệm khai báo:** AI không thể là tác giả theo pháp luật. Người sử dụng phải chịu trách nhiệm về nội dung và khai báo rõ vai trò của AI.
- **Không khai báo = đạo văn thế hệ mới:** Sử dụng AI ẩn danh ngày càng được coi là một hình thức đạo văn mới, gây thiệt hại cho sự công bằng học thuật.

3.3. Tác động đến sự phát triển năng lực

- **Mòn chột tư duy:** Lạm dụng AI làm giảm khả năng tư duy phản biện, phân tích và giải quyết vấn đề độc lập – những kỹ năng cốt lõi mà nhà tuyển dụng yêu cầu.
- **Rủi ro thông tin sai lệch:** AI có thể tạo ra thông tin giả (ảo giác), nếu không kiểm chứng sẽ dẫn đến sai lệch tri thức nghiêm trọng.
- **Cơ hội học tập bị mất:** Bỏ qua quá trình tự nghiên cứu và đấu tranh với vấn đề khó – cái giá phải trả khi phụ thuộc quá mức vào AI.

4. Bộ nguyên tắc cá nhân về sử dụng AI có trách nhiệm

5. **Sử dụng AI như công cụ hỗ trợ, không thay thế tư duy cá nhân:** Luôn bắt đầu bằng ý tưởng của bản thân; AI chỉ được dùng để mở rộng hoặc kiểm tra, không phải khởi tạo toàn bộ.
6. **Tôn trọng đạo đức học thuật:** Không nộp nội dung AI như sản phẩm trí tuệ của bản thân. Luôn ghi nhận vai trò của AI trong bài nộp.

7. **Kiểm chứng thông tin từ nhiều nguồn độc lập:** Mọi dữ liệu từ AI đều phải được xác minh qua ít nhất một nguồn học thuật đáng tin cậy trước khi sử dụng.
8. **Trích dẫn minh bạch và đầy đủ:** Ghi rõ tên công cụ AI, phiên bản, thời điểm và mục đích sử dụng trong phần chú thích hoặc tài liệu tham khảo.
9. **Bảo mật thông tin cá nhân và dữ liệu học tập:** Không nhập thông tin nhạy cảm, dữ liệu nghiên cứu bảo mật hay thông tin tổ chức vào các nền tảng AI công khai.

10. **Giữ gìn tính công bằng trong học tập:** Không dùng AI tạo lợi thế bất chính so với người học khác, đặc biệt trong thi cử và bài nộp cá nhân.
11. **Phát triển kỹ năng tự học song song với AI:** Duy trì thói quen tự đọc tài liệu gốc, viết tay nháp và giải quyết vấn đề không cần AI nhằm bảo tồn năng lực tư duy độc lập.

5. Infographic minh họa

Xem file kèm theo: infographic_su_dung_ai_co_trach_nhiem.html

(Infographic trình bày trực quan 7 nguyên tắc sử dụng AI có trách nhiệm trong học thuật, kèm bảng phân biệt hỗ trợ hợp lý và gian lận học thuật.)

Kết luận

Trí tuệ nhân tạo là công cụ mạnh mẽ có thể nâng cao hiệu quả học tập nếu được sử dụng đúng cách và có trách nhiệm. Chìa khóa không phải là tránh né AI, mà là học cách cộng tác với AI một cách thông minh: để AI làm những việc nó giỏi (tổng hợp thông tin, đề xuất ý tưởng ban
đầu), trong khi người học tập trung vào tư duy phê phán, sáng tạo có bối cảnh và phán đoán đạo đức.

Sử dụng AI có trách nhiệm không chỉ bảo vệ liêm chính học thuật mà còn giúp người học phát triển toàn diện – đó là điều mà không một công nghệ nào có thể thay thế được.

Tài liệu tham khảo

12. McKinsey Global Institute (2023). Smart cities: Digital solutions for a more livable future. McKinsey & Company.
13. UNESCO (2023). ChatGPT and Artificial Intelligence in Higher Education: Quick Start Guide. UNESCO.
14. Đại học Quốc gia Hà Nội (2024). ĐHQGHN đưa học phần công nghệ số và trí tuệ nhân tạo vào giảng dạy từ năm nhất. https://vnu.edu.vn
15. World Economic Forum (2023). Future of Jobs Report 2023. WEF.

16. OpenAI (2024). ChatGPT – GPT-4o [Công cụ AI được sử dụng hỗ trợ]. https://chat.openai.com